

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Službeni list CG", br. 40/10, 06/13 i 70/17) i člana 100 stav 6 Zakona o sanaciji kreditnih institucija („Službeni list CG“, broj 72/19), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici od 1. decembra 2020. godine, donio je

ODLUKU O METODOLOGIJAMA I KRITERIJUMIMA ZA UTVRĐIVANJE IZNOSA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ DERIVATA

Predmet

Član 1

Ovom odlukom utvrđuju se metodologija za utvrđivanje vrijednosti kategorija derivata, uključujući transakcije koje podliježu ugovorima o netiranju, metodologija za upoređivanje smanjenja vrijednosti derivata koje nastaje kao posljedica prijevremenog dospjeća i interne sanacije sa iznosom gubitaka koje bi snosile ugovorne strane iz ugovora o derivatima koji su uključeni u internu sanaciju i kriterijumi za utvrđivanje odgovarajućeg trenutka u kojem treba da se utvrdi vrijednost derivata, koji se primjenjuju u slučaju proglašenja dospelosti ugovora o derivatima zbog sprovođenja postupka sanacije kreditne institucije.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci imaju sljedeća značenja:

- 1) **centralna ugovorna strana** je pravno lice koje posreduje između ugovornih strana ugovora na osnovu kojih se trguje na jednom ili više finansijskih tržišta i postaje kupac svakom prodavcu i prodavac svakom kupcu, ako ima sjedište u Crnoj Gori i državi članici Evropske unije i ima odgovarajuću dozvolu za rad i centralna ugovorna strana sa sjedištem u trećoj zemlji koju je priznao Evropski nadzorni organ za hartije od vrijednosti i tržište kapitala;
- 2) **klirinški član** je subjekat koji učestvuje u centralnoj ugovornoj strani i koji je odgovoran za izvršavanje finansijskih obaveza koje proizilaze iz takvog učestvovanja;
- 3) **zamjensko trgovanje** je transakcija zaključena na datum zatvaranja ugovora o derivatima ili nakon tog datuma kako bi se ponovno utvrdila, na osnovu neto izloženosti riziku, svaka zaštita ili povezana pozicija trgovanja koja je prekinuta pod jednakim ekonomskim uslovima kao i zatvorena transakcija;
- 4) **komercijalno razumno zamjensko trgovanje** je zamjensko trgovanje koje je zaključeno na bazi neto izloženosti riziku, pod uslovima koji su u skladu sa uobičajenom tržišnom praksom uz preduzimanje razumnih napora da se dobije najbolja vrijednost za novac.

Metodologija za upoređivanje smanjenja vrijednosti derivata

Član 3

(1) Prilikom upoređivanja smanjenja vrijednosti derivata, Centralna banka vrši upoređivanje:

- 1) iznosa gubitaka koje bi snosili ugovori o derivatima u internoj sanaciji, dobijen množenjem:
 - učešća, u okviru svih jednako rangiranih obaveza, obaveza koje proizilaze iz ugovora o derivatima koji su utvrđeni kao dio vrednovanja i nijesu isključeni iz primjene instrumenta interne sanacije, i
 - ukupnih gubitaka koje se očekuje da će snositi sve obaveze koje su rangirane jednako kao ugovori o derivatima, uključujući obaveze po ugovorima o derivatima koje proizilaze iz prijevremenog dospjeća ugovora o derivatima (u daljem tekstu: zatvaranje); sa
- 2) smanjenjem vrijednosti derivata zasnovanim na procjeni iznosa troškova, izdataka ili drugog smanjenja vrijednosti za koje se očekuje da će nastati kao posljedica zatvaranja, koje se dobija sabiranjem sljedećih elemenata:
 - rizika povećanog zahtjeva centralne ugovorne strane prilikom zatvaranja, koji proizilazi iz troškova ponovne zaštite za koje je očekivano da će ih snositi centralna ugovorna strana, uzimajući u obzir razlike između ponuđene i tražene cijene, srednje i ponuđene cijene ili srednje i tražene cijene u skladu sa članom 7 stav 2 tačka 2 ove odluke;
 - troška za koji se očekuje da će ga snositi kreditna institucija u sanaciji pri utvrđivanju svih uporedivih trgovanja derivatima koja se smatraju neophodnim kako bi se ponovno uspostavila zaštita za svaku otvorenu izloženost ili kako bi se održao prihvatljiv rizični profil u skladu sa sanacionom strategijom, a formiranje uporedivog trgovanja derivatima može se postići uzimanjem u obzir početnih zahtjeva za nadoknadom i prevladavajućih razlika između ponuđene i tražene cijene;
 - svakog smanjenja vrijednosti franšize koje proizilazi iz zatvaranja, uključujući svako smanjenje vrednovanja za drugu ili odnosnu imovinu koje je povezano sa tim što se ugovori o derivatima zatvaraju, kao i svaki efekat na troškove finansiranja ili nivoa prihoda, i
 - svakog preventivnog bafera zbog mogućih negativnih implikacija zatvaranja (npr. greški i sporova u pogledu transakcija ili razmjene kolaterala).

(2) Upoređivanje iz stava 1 ovog člana sprovodi se prije donošenja odluke o zatvaranju, kao dio vrednovanja u cilju odlučivanja o mjerama sanacije.

Obavještanje o odluci o zatvaranju

Član 4

(1) Prije izvršavanja ovlašćenja o smanjenju duga i konverzije u vezi sa obavezama koje proizilaze iz ugovora o derivatima, Centralna banka obavještava druge ugovorne strane u tim ugovorima o odluci o zatvaranju.

(2) Odluka o zatvaranju stupa na snagu odmah ili na kasniji datum zatvaranja utvrđen u obavještenju iz stava 1 ovog člana.

(3) U odluci o zatvaranju Centralna banka utvrđuje datum i vrijeme zatvaranja, uzimajući u obzir zahtjeve iz člana 9 stav 1 tačka 3 ove odluke, do kojeg druge ugovorne strane mogu Centralnoj banci dostaviti dokaz o komercijalno razumnim zamjenskim trgovanjima za potrebe utvrđivanja iznosa za zatvaranje, uz koji dostavljaju i rezime svih komercijalno razumnih zamjenskih trgovanja.

(4) Centralna banka može promijeniti datum i vrijeme do kojeg druge ugovorne strane mogu dostaviti dokaz o komercijalno razumnim zamjenskim trgovanjima, ako je ta promjena u skladu sa članom 9 stav 1 tačka 3 ove odluke.

(5) U slučaju iz stava 4 ovog člana, Centralna banka obavještava drugu ugovornu stranu o promjeni datuma i vremena do kojeg druge ugovorne strane mogu dostaviti dokaz o komercijalno razumnim zamjenskim trgovanjima.

(6) U odluci o zatvaranju Centralna banka može utvrditi kriterijume koje namjerava da primjenjuje prilikom procjene da li su zamjenska trgovanja komercijalno razumna.

(7) Odredbe st. 1 do 6 ovog člana ne primjenjuju se na zatvaranje i vrednovanje ugovora o derivatima koji su centralno poravnani i zaključeni između kreditne institucije u sanaciji koja djeluje kao klirinški član i centralne ugovorne strane.

Tretman ugovora o derivatima koji podliježu sporazumu o netiranju

Član 5

Za ugovore o derivatima koji podliježu sporazumu o netiranju nezavisni procjenjivač, u skladu sa čl. 3, 6, 7 i 8 ove odluke, utvrđuje jedinstveni iznos koji kreditna institucija u sanaciji ima pravo da primi ili obavezu da plati kao rezultat zatvaranja svih ugovora o derivatima u skupu za netiranje, kako je definisano u sporazumu o netiranju.

Principi vrednovanja obaveza iz derivata u slučaju zatvaranja

Član 6

(1) Nezavisni procjenjivač utvrđuje vrijednost obaveza koje proizilaze iz ugovora o derivatima kao iznos za prijevremeni raskid ugovora o derivatima, koja se izračunava kao zbir sljedećih iznosa:

- 1) neplaćenih iznosa, kolaterala ili drugih iznosa koje je kreditna institucija u sanaciji dužna da plati centralnoj ugovornoj strani, umanjene za neplaćene iznose, kolaterale i druge iznose koji druge ugovorne strane duguju kreditnoj instituciji u sanaciji na datum zatvaranja, i
- 2) iznosa za zatvaranje koji pokriva iznos gubitaka ili troškova koje snose centralne ugovorne strane ugovora o derivatima, ili dobitaka koji su one ostvarile zamjenom ili dobijanjem ekonomskog ekvivalenta značajnih uslova raskinutih ugovora i opcionihi prava ugovornih strana utvrđenih tim ugovorima.

(2) U smislu stava 1 ovog člana, neplaćeni iznosi u pogledu zatvorenih ugovora o derivatima predstavljaju zbir:

- 1) iznosa koji su postali plativi na datum zatvaranja i prije tog datuma i koji su ostali neisplaćeni na taj datum;
- 2) iznosa jednakog fer tržišnoj vrijednosti imovine koja je trebalo da bude isporučena za svaku obavezu ugovora o derivatima za koju se zahtijevalo da se izmiri isporukom na datum zatvaranja ili prije datuma zatvaranja i koji nije namiren na datum zatvaranja, i
- 3) iznosa po osnovu kamata ili nadoknada nastalih tokom perioda od datuma kada su dospjele relevantne obaveze plaćanja ili isporuke do datuma zatvaranja.

Utvrđivanje iznosa za zatvaranje

Član 7

(1) Ako je druga ugovorna strana pružila dokaze o komercijalno razumnim zamjenskim trgovanjima u roku određenim od strane Centralne banke, nezavisni procjenjivač određuje iznos zatvaranja po cijenama tih zamjenskih trgovanja.

(2) Ako druga ugovorna strana nije dostavila dokaz o zamjenskim trgovanjima u roku utvrđenom od strane Centralne banke, ako nezavisni procjenjivač zaključi da zamjenska trgovanja o kojima je obaviješten nijesu zaključena po komercijalno razumnim uslovima ili ako se primjenjuje druga metodologija u skladu sa članom 8 stav 8 ili članom 9 stav 2 ove odluke, nezavisni procjenjivač utvrđuje iznos za zatvaranje na osnovu:

- 1) srednjih tržišnih cijena i cijena na kraju dana u skladu sa uobičajenim poslovnim postupcima u okviru kreditne institucije u sanaciji na datum utvrđen u skladu sa članom 9 ove odluke;
- 2) razlike između srednje i ponuđene cijene ili srednje i tražene cijene, u zavisnosti od smjera netirane pozicije rizika;
- 3) prilagođavanja cijenama i razlikama navedenim u tač. 1 i 2 ovog stava, kako bi se, po potrebi, odrazila likvidnost tržišta za odnosne rizike ili instrumente i veličina izloženosti u odnosu na dubinu tržišta, kao i mogući rizik modela.

(3) Nezavisni procjenjivač može, u odnosu na obaveze u okviru grupe, utvrditi vrijednost po srednjim tržišnim cijenama i cijenama na kraju dana iz stava 2 tačka 1 ovog člana, ne dovodeći u pitanje tač. 2 i 3 tog stava, ako bi sanaciona strategija podrazumijevala ponovnu zaštitu prekinutih transakcija preko druge transakcije u okviru grupe sa derivatima ili preko grupe transakcija.

(4) Za utvrđivanje vrijednosti iznosa za zatvaranje na osnovu stava 2 ovog člana, nezavisni procjenjivač uzima u obzir cijeli raspon dostupnih i pouzdanih izvora podataka i može se osloniti na vidljive tržišne podatke ili teoretske cijene koje generiraju modeli vrednovanja kojima je cilj procjena vrijednosti, uključujući sljedeće izvore podataka:

- 1) podatke dobijene od trećih strana (npr. vidljive tržišne podatke ili podatke o parametrima vrednovanja i ponude nosioca tržišta ili, ako je ugovor centralno poravnan, vrijednosti ili procjene dobijene od centralnih ugovornih strana);
- 2) za standardizovane proizvode, vrednovanja koja su generirali sopstveni sistemi procjenjivača;
- 3) podatke dostupne u okviru kreditne institucije u sanaciji (npr. interne modele i vrednovanja), uključujući nezavisne provjere cijena sprovedene u skladu sa članom 109 stav 9 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka;
- 4) podatke koje dostave druge ugovorne strane, pored dokaza o zamjenskim trgovanjima koji su dostavljeni u skladu sa članom 4 stav 3 ove odluke, uključujući podatke o trenutnim i prethodnim sporovima u pogledu vrednovanja sličnih ili povezanih transakcija i ponuda;
- 5) druge relevantne podatke.

(5) Za potrebe stava 2 tačka 2 ovog člana, Centralna banka može dati uputstvo kreditnoj instituciji u sanaciji da izvrši ažuriranu nezavisnu provjeru cijene u referentnom trenutku utvrđenom u skladu sa članom 9 ove odluke, koristeći informacije na kraju dana koje su dostupne na datum zatvaranja.

(6) Odredbe st.1 do 5 ovog člana ne primjenjuju se na utvrđivanje iznosa za zatvaranje za poravnane ugovore o derivatima koji su zaključeni između kreditne institucije u sanaciji i centralne ugovorne strane, osim u izuzetnim okolnostima utvrđenim u članu 8 stav 8 ove odluke.

Vrednovanje poravnanih ugovora o derivatima zaključenih između kreditne institucije u sanaciji i centralne ugovorne strane

Član 8

(1) Nezavisni procjenjivač utvrđuje vrijednost obaveza koje proizlaze iz ugovora o derivatima koji su zaključeni između kreditne institucije u sanaciji koja djeluje kao klirinški član, sa jedne strane, i centralne ugovorne strane, sa druge strane, na osnovu principa vrednovanja iz člana 6 ove odluke.

(2) Iznos za prijevremeni otkaz utvrđuje centralna ugovorna strana, u roku utvrđenom u skladu sa stavom 6 ovog člana, nakon oduzimanja kolaterala koji je dala kreditna institucija u sanaciji uključujući početni iznos nadoknade, varijacijsku maržu i doprinos kreditne institucije u sanaciji garantnom fondu (eng. default fund) centralne ugovorne strane.

(3) Centralna banka obavještava centralnu ugovornu stranu i organ za nadzor centralne ugovorne strane o svojoj odluci o zatvaranju na osnovu ovlašćenja za zatvaranje i raskid ugovora o derivatima, koja stupa na snagu odmah ili na datum i vrijeme utvrđeno u obavještenju.

(4) Centralna banka daje smjernice centralnoj ugovornoj strani da dostavi svoje vrednovanje iznosa za zatvaranje za sve ugovore o derivatima u relevantnom skupu za

netiranje, u skladu sa postupkom u slučaju neispunjavanja obaveza centralne druge ugovorne strane.

(5) Centralna ugovorna strana dostavlja Centralnoj banci dokumente o postupku u slučaju neispunjavanja obaveze centralne ugovorne strane i izvještava o preduzetim mjerama upravljanja u slučaju neispunjavanja obaveza.

(6) Centralna banka, u dogovoru sa centralnom ugovornom stranom i organom za nadzor centralne ugovorne strane, utvrđuje rok do kojeg centralna ugovorna strana mora dostaviti vrednovanje iznosa za zatvaranje, a za te potrebe Centralna banka, centralna ugovorna strana i organ za nadzor centralne ugovorne strane uzimaju u obzir oba sljedeća elementa:

- 1) postupak u slučaju neispunjavanja obaveza, utvrđen pravilima o upravljanju centralne ugovorne strane;
- 2) vremenski okvir sanacije.

(7) Centralna banka može da promijeni rok utvrđen na osnovu stava 6 ovog člana u dogovoru sa centralnom ugovornom stranom i organom za nadzor centralne ugovorne strane.

(8) Izuzetno od stava 2 ovog člana, nakon ostvarivanja saradnje sa organom za nadzor centralne druge ugovorne strane, Centralna banka može odlučiti da primijeni metodologiju iz člana 7 ove odluke u sljedećim slučajevima:

- 1) ako centralna ugovorna strana ne dostavi vrednovanje iznosa za prijevremeni otkaz u roku koji utvrdi Centralna banka u skladu sa stavom 6 ovog člana; ili
- 2) ako vrednovanje centralne ugovorne strane u odnosu na iznos za prijevremeni otkaz nije u skladu sa propisanim postupcima u slučaju neispunjavanja obaveza centralne ugovorne strane.

Trenutak utvrđivanje vrijednosti obaveza koje proizilaze iz ugovora o derivatu

Član 9

(1) Nezavisni procjenjivač utvrđuje vrijednost obaveza iz ugovora o derivatu u sljedećim trenucima:

- 1) ako utvrđuje iznos za prijevremeni raskid ugovora o derivatu po cijenama zamjenskih trgovanja na osnovu člana 7 stav 1 ove odluke, kao trenutak utvrđivanja se uzima datum i vrijeme zaključenja zamjenskih trgovanja;
- 2) ako utvrđuje iznos za prijevremeni raskid ugovora o derivatu u skladu sa procedurama centralne ugovorne strane u slučaju neispunjavanja obaveza na osnovu člana 8 stav 1 ove odluke, kao trenutak utvrđivanja uzima se datum i vrijeme kada je centralna ugovorna strana odredila iznos za prijevremeni raskid;
- 3) u ostalim slučajevima datum zatvaranja ili, ako to ne bi bilo komercijalno razumno, kao trenutak utvrđivanja uzima se datum i vrijeme kada je dostupna tržišna cijena za odnosnu imovinu.

(2) Nezavisni procjenjivač može, kao dio privremenog vrednovanja, utvrditi vrijednost obaveza koje proizilaze iz ugovora o derivatu i ranije, a takvo prijevremeno utvrđivanje

vrijednosti ugovora o derivatu izvršava na osnovu procjena, oslanjajući se na principe iz člana 6 i člana 7 st. 2 i 5 ove odluke, kao i podataka dostupnih u vrijeme utvrđivanja.

(3) Ako nezavisni procjenjivač sprovodi prijevremeno utvrđivanje u skladu sa stavom 2 ovog člana, Centralna banka može, u bilo kom trenutku, zahtijevati od procjenjivača ažuriranje privremenog vrednovanja kako bi se u obzir uzeli relevantni vidljivi događaji na tržištu ili dokaz komercijalno razumnih zamjenskih trgovanja koja su zaključena u trenutku utvrđenom na osnovu stava 1 ovog člana, a ti događaji ili dokazi, kada su dostupni do datuma utvrđenih na osnovu člana 4 stav 2 ove odluke, uzimaju se u obzir prilikom naknadne procjene vrijednosti imovine i obaveza kreditne institucije koja se sprovodi u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija.

(4) Ako nezavisni procjenjivač sprovodi prijevremeno utvrđivanje na osnovu stava 2 ovog člana u odnosu na ugovore o derivatima koji su zaključeni između kreditne institucije u sanaciji koja djeluje kao klirinški član i centralne ugovorne strane, nezavisni procjenjivač uzima u obzir procjenu očekivanih troškova zatvaranja koju mu je dostavila centralna ugovorna strana.

(5) Ako centralna ugovorna strana dostavi vrednovanje iznosa za zatvaranje u skladu sa postupcima u slučaju neispunjavanja obaveze centralne ugovorne strane do roka utvrđenog na osnovu člana 8 st. 6. i 7 ove odluke, to vrednovanje se uzima u obzir prilikom naknadne procjene vrijednosti imovine i obaveza kreditne institucije koja se sprovodi u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija.

Stupanje na snagu

Član 10

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjivaće se od dana početka primjene Zakona o sanaciji kreditnih institucija („Službeni list CG“, broj 72/19).

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

O.br. 0101-7151-2/2020
Podgorica, 1.12.2020. godine

PREDSJEDAVAJUĆI
G U V E R N E R,
dr Radoje Žugić, s.r.